

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ
І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ ВЧЕНИХ**

**Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2020**

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту педагогіки і психології
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 8 від 22 травня 2020 року)*

За загальною редакцією – професора Т. О. ОЛЕФІРЕНКА

Редакційна колегія:

- В. І. Бондар* – академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
С. Д. Максименко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
О. В. Бернацька – кандидат педагогічних наук, доцент;
І. М. Євченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Лапченко – кандидат психологічних наук, доцент;
І. О. Луценко – доктор педагогічних наук, професор;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
М. М. Марусинець – доктор педагогічних (кандидат психологічних) наук, професор;
О. В. Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор;
О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Овдієнко – кандидат психологічних наук, доцент;
Т. О. Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор;
Ю. О. Приходько – доктор психологічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
М. С. Севастюк – кандидат педагогічних наук, доцент;
Г. В. Семеренко – кандидат філологічних наук, професор;
С. В. Страшко – кандидат біологічних наук, професор;
О. Л. Шевнюк – доктор педагогічних наук, професор;
І. М. Шапошнікова – кандидат педагогічних наук, професор;
Г. Г. Цветкова – доктор педагогічних наук, професор.

**А 43 ПСИХОЛОГІЧНИЙ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС: НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ВЧЕНИХ :** збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф.
Т. О. Олефіренка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020.
– 344 с.

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “*Актуальні проблеми психології розвитку особистості*”, у яких науковці розглядають актуальні питання теорії, методології й практики психології розвитку особистості в умовах соціальних та інформаційних змін.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 159.923: 316.612:37.015.311(06)

- © Автори статей, 2020
© Редакційна колегія, 2020
© Вид-во Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова, 2020

ефекту. Принцип *індивідуального та диференційованого підходу* враховує різновиди інтелектуальних порушень дітей та вікових особливостей їх, що є підґрунтям для розробки індивідуальних завдань та інструкцій. єдності Принцип *діагностики та корекції* за яким неможливо створити та проводити ефективну корекційну роботу, не знаючи вихідних даних про кожну дитину та рівень розвитку досліджуваної проблеми. Принцип *врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини* передбачає проведення корекційної роботи в руслі провідної діяльності та основних психологічних новоутворень старшого дошкільного віку. Ефективність корекції залежить від врахування інтересів дитини, її характеру, темпераменту. Принцип *випереджального характеру корекції*, за яким враховується найближча перспектива розвитку мислення дитини.

Отже, головна мета впровадження та апробації програмно-методичного комплексу розвитку мислення для дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційної зображувальної діяльності – залучення батьків та вихователів до системної взаємодії з професіоналами, на принципах цілеспрямованості, діяльнісного підходу, зони найближчого розвитку; індивідуального та диференційованого підходу; єдності діагностики та корекції, врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, випереджального характеру корекції.

Використана література:

1. Артемова Л. В. Реалії та перспективи розвитку дошкільної освіти України в контексті ключових позицій Болонської декларації. *Вісн. Глухів. держ. нац. пед. ун-ту ім. О. Довженка*. 2010. Вип. 16. С. 10-14.
2. Богуш А. М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі : монографія. Кам'янець-Подільський : “Друкарня “Рута”, 2018. 392 с.
3. Граборов А. Н. Очерки по олигофренопедагогике. Москва : Учпедгиз, 1961. 354 с.

УДК 378.011.3-051:373.2]:37.091.33-027.22

Волощенко Н. О.

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ДОШКІЛЬНА ОСВІТА”

Зміни в українському суспільстві, перебудова системи початкової освіти вимагають пошуку нових підходів до здійснення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Сучасний дошкільник – дитина енергійна, креативна, зі жвавим розумом, здатна до нетрадиційного розв’язання поставлених завдань, а отже, поруч із нею має бути педагог, здатний сприяти розвитку особистісних якостей та розумових здібностей такої дитини. Виходячи з цього, актуальним залишається питання пошуку нових підходів до фахової підготовки студентів спеціальності “Дошкільна освіта”. Використання ігрових технологій у підготовці майбутніх вихователів є одним із методів, який передбачає активне засвоєння студентами навчального матеріалу у взаємодії з викладачем і досягнення вищих результатів у професійній підготовці.

Гра – провідна діяльність дітей дошкільного віку. У грі дитина пізнає світ, розвивається, навчається. Результати досліджень І. Павлова, І. Сеченова, П. Лесгафта, Т. Осокіної та ін. свідчать про те, що гра є не лише фактором настрою та емоцій дитини, вона є й фактором розумового розвитку, розвитку серцево-судинної та нервової системи. На важливу роль гри у навчанні дошкільників вказує і Л. Артемова. Вона підкреслює, що мотиви гри мають велику спонукальну силу і дітям є зрозумілим співвідношення мотиву і мети гри. Використання гри, як методу навчання, найбільшою мірою відповідає природі сучасної дитини. Такі специфічні ознаки гри, як свобода, самостійність, усвідомленість, активна участь, наявність творчої основи та емоційність дають дітям можливість самореалізації, саморозвитку, формують активну, відповідальну, творчу особистість. В сучасному закладі дошкільної освіти широкої популярності набули ігрові технології навчання (технологія М. Монтессорі, технологія В. Воскобовича, LEGO-технологія та ін). Ефективність використання цих технологій залежить від уміння й майстерності вихователя. Отже, важливо навчити майбутніх вихователів правильно підбирати та використовувати ігрові технології в роботі з дошкільниками. Фахівець-дошкільник, який вмє і не боїться гратись, може глибше розуміти гру дитини, а отже, й доцільніше підбирати ігрові методи навчання задля досягнення поставленої освітньої мети.

Ігрові технології відносяться до активних форм навчання і є складовою педагогічних технологій. Їх використання у фаховій підготовці майбутніх вихователів сприяє свідомому і активному навчанню. Завдяки використанню цих технологій, студенти краще усвідомлюють навчальні цілі і мають можливість бути при цьому активним учасником їх реалізації. Ігрові технології включають в себе ділові ігри, навчальні ігри, ігрові ситуації, ігрові прийоми і процедури, дискусії та тренінги в активному режимі [4].

В процесі вивчення курсу “Теорія і методика формування математичних уявлень у дошкільників” ми широко використовуємо в роботі зі студентами ділові, навчальні ігри та ігрові ситуації. Використання ігрових технологій дозволяє поєднати декілька проблемних завдань, показати взаємозв’язки математичних понять та багатоаспектність вирішення поставлених завдань. Так, наприклад, розглядаючи питання навчання дошкільників лічильної діяльності, особливостей навчання вимірювальної діяльності та орієнтування у просторі, ми показуємо студентам можливості використання LEGO-технології у розвитку логіко-математичної компетентності дошкільників. Організовуючи навчальні ігри, ми знайомимо майбутніх вихователів з дидактичними можливостями конструктора LEGO, показуємо варіанти його використання в освітній роботі з дітьми, пропонуємо самим розробити та презентувати дидактичні ігри з використанням цеглинок LEGO. В процесі такої роботи студенти глибше розуміють взаємозв’язок математичних понять і знаходять нові підходи до того, як краще показати ці взаємозв’язки дошкільникам. Розглядаючи питання особливостей сприймання геометричних фігур та форми предметів, ми пропонуємо студентам ознайомитися з розвивальними можливостями таких дидактичних матеріалів, як логічні блоки З. Дьєнєша, палички Дж. Кюїзенера, квадрати В. Воскобовича. Студенти пересвідчуються, що кожна з цих технологій дозволяє комплексно розв’язувати питання логіко-математичного розвитку дошкільників і сприяти свідомому використанню набутих математичних знань у повсякденному житті.

Використання ділових ігор у роботі зі студентами сприяє кращому засвоєнню практичних навичок застосування ігрових технологій в роботі з дошкільниками, готують студентів до спілкування, взаємодії з ними, підвищують активність студентів, допомагають залучити більшу кількість учасників до взаємодії у процесі навчання та формують ціннісні орієнтації майбутньої професійної діяльності. Саме під час таких ігор майбутні вихователі вправляються розв'язувати різноманітні педагогічні ситуації, знаходити нові варіанти проведення дидактичних ігор, відповідати на різноманітні запитання “дошкільників”, в ролі яких виступають студенти-одногорупники, розвивають свої педагогічні здібності та навчаються педагогічному такту.

Іще одним важливим етапом підготовки фахівців дошкільного профілю до розвитку логіко-математичних здібностей дітей є участь у тренінгах на базі закладів дошкільної освіти. Занурюючись в ігрову атмосферу під час тренінгів, студенти, з одного боку, стають учасниками ігор, а з іншого – спостерігають за організацією цих ігор керівниками проектів, тренерами-вихователями та методистами ЗДО.

Практика в ЗДО – ще один важливий етап підготовки фахівців дошкільного профілю. Під час її проходження, студенти вдосконалюють набутий досвід роботи з дітьми. Впровадження сучасних методів навчання, зокрема, ігрових технологій, в роботу з дошкільниками, спонукає студентів до творчості, вдосконалення у собі рис кваліфікованого фахівця, здатного взаємодіяти в умовах сучасного суспільства. За час практики студенти мають змогу використовувати різні ігрові технології в освітній діяльності дітей. Це дає їм можливість пересвідчитись в правильності підбору та ефективності використання кожної конкретної технології в досягненні поставленої мети.

Висновки. Отже, ігрові технології засновані на колективному розв'язанні системи навчальних проблем. Їх використання у фаховій підготовці студентів спеціальності “Дошкільна освіта” сприяє активному включенню студента у навчальний процес разом з викладачем, а також сприяє організації особистісно-орієнтованого розвивального навчання. Ігрові технології сприяють глибшому засвоєнню професійних знань, умінь та навичок, активізації розумових дій, розвитку творчості, посиленню емоційності студентів, а також допомагають набути професійних умінь за достатньо короткий термін. Гра допомагає моделювати ситуації навчально-виховного процесу в ЗДО, шукати шляхи їх розв'язання, тим самим підвищуючи інтерес студентів до фахових дисциплін.

Використана література:

1. Артемова Л. В. театр і гра. Вдома, у дитячому садку, в школі. Київ, 2002. 292 с.
2. Головка Н. Ігрові технології як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2015. Вип. 1(1). С. 17-20. Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjltbaA5rDpAhUImYsKHcKYCiMQFjACegQIARAB&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fvknutshp_2015_1_6.pdf&usg=AOvVaw2sBKwWuZJNrvQMWrcwo4e- (дата звернення 13.05.2020).
3. “Конструємо: граємо і вчимося Lego-Dacta”. Матеріали розвиваючого навчання дошкільнят. Москва : Відділ ЛЕГО-педагогіки, ІНТ, 2007. 37 с.

4. Кречетников К. Г., Ковылина Е. В. Модель применения ролевой игры в обучении иностранным языкам при культурологическом подходе [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.econf.rae.ru/pdf/2010/04/996a7fa078.pdf> (дата звернения 12.05.2020).

УДК 316.346

Gabor Erdei

SOCIO-DEMOGRAPHIC CRISIS IN THE EDUCATIONAL SPACE: EXIT STRATEGIES

The challenges of social integration and cohesion of European society are relevant for all spheres, including education, given the problems of growing social polarization, high youth unemployment, ethnic and cultural diversity of society. Users of educational services are students and their parents make their demands on the education system. Unlike in the past, they want to get the knowledge they need in modern life. The education system expects that students will be active not only in the educational process, but also in everyday life, in economic development. Since the early 2000s, the working age population has shown a slight increase (about 0.32% per year), but soon (from 2015 onwards) is projected to be negative – 0.6% per year. This will have a negative impact on productivity growth. Demographic processes will have a great impact not only on the development of the European economy, but also on reforms in the field of education.

Not all of the above problems of the European Union and Hungary have been avoided. The demographic crisis in Hungary is quite significant. This affected education, the number of participants in the educational process decreased from one million to 700 thousand, which forced educational institutions to seek a way out of the situation and create alternative institutions. As a result of structural changes, the Hungarian education system was characterized by a special transition: in the 90s of the twentieth century. the previous structure of the education system has been destroyed, but the new structure of the system has not yet been finalized, but its main outlines have already been identified. The reasons for the structural changes that took place in the Hungarian education system in the 1990s were political, economic, demographic, administrative and social transformations. The most important, in our opinion, was the demographic reason, which is common to many structural changes. Thus, it should be noted that in all Eastern European countries there was a demographic decline, which led to a decrease in the number of students and, as a consequence, the closure of schools and a reduction in the number of teachers. Thus, in the period 1989–1996, the number of Hungarian school graduates decreased from 171,000. up to 120,000 people, and schools had to take measures to preserve the contingent. Today, the state provides free school education by creating and maintaining educational institutions, as well as cooperating with religious and private institutions by concluding agreements on the provision of public education. The state, represented by public administration bodies, takes an active part in the development and implementation of the national curriculum. The current structure of the Hungarian education system is defined in Article III of the Law on Public Education